

KRONIKA

Zemřel Ladislav Hrdlička (1933–2018)

Ladislav Hrdlička (1933–2018)

Po dlouhé těžké nemoci zemřel ve věku 84 let RNDr. Ladislav Hrdlička, CSc., který se soustavně zabýval fyzikálně nedestruktivními metodami a jejich aplikací v archeologii. Byl jedním z prvních českých specialistů, který se těmito metodám věnoval.

Narodil se 8. srpna 1933 v Praze ve sta-vašské rodině. Do základní školy začal chodit v roce 1939, na prahu druhé světové války. V roce 1945 přešel z měšťanky na reálné gymnázium v Praze 2 ve Slovenské ulici. Zde v roce 1951 maturoval. V letech 1951–1955 absolvoval Přírodovědeckou fakultu Univerzity Karlovy, kterou zakončil disertační prací *Výzkum horských tlaků na balotinových modelech*. Již v době gymnaziálních studií prováděl amatérské pokusy s geofyzikální elektrickou odporovou metodou. Jako student se účastnil objevování jeskyní na vrchu Zlatý kůň u Berouna, kde se tato metoda plně osvědčila. Během vysokoškolských studií se postupně po zřízení samostatné katedry geologie specializoval na užitou geofyziku a na

vývoj frekvenční odporové metody. Zabýval se i speleologií, kde spolupracoval s Archeologickým ústavem ČSAV, především s K. Kuklou a F. Proškem. V rámci odborné praxe se účastnil i hledání tzv. Štěchovického archivu u Hradištka na Sázavě.

Po skončení vysokoškolských studií nastoupil do inženýrské geologie jako geofyzik. Pracoval především na přehradách, sesuvech půdy aj. Rozšiřoval dynamické metody na zjišťování vadných betonových pilot. Začal se postupně zajímat o destrukční práce a zkoumání účinku trhavin na přehradě. Dále se zaměřil na vývoj metodiky a fyzikální diagnostiky havárií v terénu u staveb, elektrofyzikální a elektromagnetické měření v archeologii, které použil také na Staré Kourimi na lokalitě U sv. Jiří pro PhDr. Miloše Šolleho z Archeologického ústavu ČSAV v Praze.

Po složení aspirantských zkoušek a obhájení kandidátské disertace se stal vědeckým pracovníkem v Hornickém ústavu ČSAV. Díky akademikovi Ing. Emilu Petýrkovi vzniklo malé pracoviště fyzikálních nedestruktivních metod pro diagnostiku technických havárií a řešení speciálních úkolů, včetně pomoci při rekonstrukci Pražského hradu. Od roku 1976 zde byl L. Hrdlička zařazen jako vedoucí vědecký pracovník. Spolupráci s Archeologickým ústavem ČSAV dále rozšiřoval a uskutečnil výzkumy v Sezimově Ústí, v Českého Brodu, v Mšeci, na Vyšehradě a především na Pražském hradě. V rozsáhlém aspektu své mnohostranné činnosti provedl průzkum desítek historických staveb v Praze i mimo ni. Nelze nepřipomenout význam jeho průzkumů na trase přesunu děkanského kostela v Mostě, sloupů renesančního kostela sv. Mikuláše v Lounech, podlahy a krypty kostela sv. Bartoloměje v Pardubicích, podzemního kolektoru mezi Jiřským náměstím a zahradou na Valech na Pražském hradě. Vedl nedestruktivní fyzikální průzkum na Karlštejně, kde šlo o lokaci nehomogenit ve zdivu severní věže, odporové elektrické měření na zámku v Lánech, ale i řady různých objektů ve Vietnamu a další.

Zapojil se také do výzkumů technické historie druhé světové války, které obohatil, ve spolupráci s Polskou akademií věd, dlouholetým průzkumem bunkru Hitlerova hlavního stanu Wolfschanze v oblasti Mazurských jezer a krytů pod zámkem Książ u Walbřichu v Polsku. V tomto období byla také realizována další dílčí etapa hledání tzv. Štěchovického archivu. Ze zahraničních akcí nutno uvést nejméně dva výzkumy – orientační infratermická měření v objektech kláštera u Telavi ve východní Gruzii a využití nedestruktivních zjišťování stupně porušení horninového masivu skalního kláštera ve Vardzii a skalního města u Uplisicche v jižní a střední Gruzii.

V Praze na Pražském hradě, díky pochopení památkového odboru Kanceláře prezidenta republiky, vznikla Laboratoř inženýrské geofyziky Hornického ústavu ČSAV, oddělení geomechaniky, kterou L. Hrdlička zakládal a vedl. Laboratoř zde přes kolísavou přízeň některých hornických nadřízených působila až do roku 1992. Naposledy pod hlavičkou velmi vstřícného Geologického ústavu ČSAV. Největší objem prací byl věnován katedrále sv. Víta, královské hrobce, nálezu ostatků českého krále Přemysla Otakara II. pod prázdnou tumbou, včetně indikace kovových předmětů detektorem, Colínovu mauzoleu, královské oratoři, lokaci kabelových kanálů pod podlahou katedrály, opěrnému systému a vnějšímu plášti konstrukce katedrály sv. Víta. Z dalších je možno uvést věž Mihulku (dnes Prašná věž), starý románský palác, některé studny a v menší míře téměř všechny objekty Hradu, včetně historických inženýrských sítí, ulic a nádvoří.

Některé z poznatků průzkumu byly využity při vypracování fyzikální parametrické analýzy historických staviv, tj. cihel, terakot a stavebního kamene (PP 1970). U cihel byla například zjišťována celá řada parametrů, z nichž možno uvést objemové váhy za sucha a mokra, pórovitost, nasákivost, pevnost v tlaku a ve smyku. Prostě vše, co charakterizuje materiál. Podařilo se vytvořit kartotéku typických znaků cihel, pomocí které lze určit cihelnu, z níž zkoumaná cihla pochází, dále dedukovat historické vztahy, upřesnit datování výstavby ad. Nelze se spokojit s pouhým sledováním formátů, které může být i zavádějící. Na Pražském hradě sledoval L. Hrdlička nežádoucí vibrace a impulsy a upozorňoval, že přelety letadel nad historickým jádrem Prahy a nad katedrálou zvláště vyvolávají bohaté spektrum vibrací, které se přenášejí na celou konstrukci.

Když jsme se zeptali dr. L. Hrdličky, jak by charakterizoval svou profesi, odpověděl, že dělá něco mezi fyzikou a památkářstvím. „*Zjišťujeme neznámé skutečnosti fyzikálními metodami pomocí přístrojů a je až překvapující, že tato problematika je v mnohém společná s hornickým výzkumem.*“ Jako příklad uvedl kámen použitý na katedrále – je to hornina s určitými fyzikálními vlastnostmi a v tom smyslu není podstatné, je-li to kámen z gotické stavby nebo z lomu. Hledal nové měřicí a výpočetní metody, vyvíjel nové přístroje a upravoval ty, které byly již používány pro jiné práce.

V době reorganizace Akademie věd v roce 1992 odešel do předčasného důchodu, aby se mohl plně dále věnovat své firmě PROSPECTA „90“, která navazovala na jeho odbornou specializaci, přičemž pokračoval ve spolupráci i s AV ČR. Rozšířil spolupráci s Archeologickým ústavem, s pracovištěm na Vyšehradě, kde za podpory Národní kulturní památky Vyšehrad a Městského úřadu Prahy 2 provedl rozsáhlý nedestruktivní průzkum (AH 21, 1996, 315–328; AH 24, 1999, 231–261; AP 2000, 199–218, et B. Nechvátal) knížecí a královské akropole (2 500 m² plochy), včetně bastionu sv. Ludmily a bastionu sv. Petra s podzemím. Proběhl také průzkum kasemat v bastionu sv. Pavla a bývalého kostela Stětí sv. Jana Křtitele. Byl uskutečněn doplňující výzkum a průzkum kapitulního kostela sv. Petra a Pavla, kde v jižní lodi v kapli Panny Marie Šancovní byla hledána barokní krypta a vyústění jižní lodi raně románské baziliky po roce 1070. Kromě různých fyzikálních metod používal s úspěchem pro výzkum nepřístupných prostor miniaturní kamerovou televizní techniku. Výsledky jeho četných prací – desítky externích zpráv, které jsou uloženy v Hornickém ústavu AV ČR a také v České geologické službě (dříve Ústřední ústav geologický), a více než 100 titulů publikovaných v odborných časopisech a sbornících – jsou svědectvím jeho odborné aktivity.

S jeho dílem se setkáváme na většině výzkumných historických lokalit naší minulosti. Spojil kus poctivé práce s archeologií, které věnoval mnoho roků života. Zachovával si svůj pragmatický optimismus, nebo jak říkal, konstruktivní pesimismus, smysl pro humor a vytrvalost. Již dávno vstoupil do dějin vědy a poznání minulosti. Vzpomínám na něj jako na pracovníka, který vždy plnil své slovo a přispěl k poznání Vyšehradu. Ještě jednou díky, Láďo.

Bořivoj Nechvátal

